

IAN SHAPIRO

POLITIKA
PROTI
DOMINANCI

KAROLINUM

POLITEIA

Politika proti dominanci

Ian Shapiro

Z anglického originálu *Politics against Domination*,
vydaného nakladatelstvím Harvard University Press
v roce 2016, přeložila Zuzana Šťastná.
Doslav k českému vydání napsal Milan Znoj.

Vydala Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1
www.karolinum.cz
Praha 2019
Redakce Magdaléna Smějsíková
Grafická úprava Jan Šerých
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
První české vydání

Copyright © 2016 by Ian Shapiro
Published by arrangement with Harvard University Press.
Translation © Zuzana Šťastná, 2019
Epilogue © Milan Znoj, 2019

ISBN 978-80-246-3800-3
ISBN 978-80-246-3843-0 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2019

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

In memoriam Briana Barryho

OBSAH

- 9 PŘEDMLUVA
- 16 KAPITOLA PRVNÍ
Adaptací proti dominanci
- 66 KAPITOLA DRUHÁ
Moc a vláda většiny
- 92 KAPITOLA TŘETÍ
Úskali politických konfliktů
- 122 KAPITOLA ČTVRTÁ
Demokracie proti republikanismu
- 199 KAPITOLA PÁTÁ
Proč nepotřebujeme globální vládu
- 250 KAPITOLA ŠESTÁ
Vzdorování přeshraniční dominanci a přeshraniční zásahy
proti dominanci vnitrostátní
- 328 KAPITOLA SEDMÁ
Politika proti dominanci
- 350 DOSLOV
Shapiro realisticky o obraně před dominancí (Milan Znoj)
- 363 REJSTŘÍK

PŘEDMLUVA

Kniha, již držíte v ruce, doplňuje mou publikaci *Democratic Justice* z roku 1999. *Democratic Justice* nastiňuje pojetí spravedlnosti, jež vychází z potřeby vzdorovat dominanci, a používá toto pojetí při analýze významných občanských institucí. Instituce veřejné jsem slíbil rozebrat v samostatném svazku. Má nejnovější kniha se tohoto původního záměru nedrží zcela, nicméně ve druhé až čtvrté kapitole se jeho naplnění blíží natolik, že již nepovažuji za nezbytné psát na dané téma knihu další. V páté a šesté kapitole pak přecházím ke globálním výzvám, s nimiž se musí vyrovnávat etika založená na odporu proti dominanci. S těmito otázkami jsem již v původním projektu knihy nepočítal, nicméně v posledních desetiletích se začaly tak výrazně promítat do vnitrostátní politiky jednotlivých států, že jim musí věnovat pozornost každý, kdo teoreticky pojednává o výkonu veřejné moci. Můj rozbor daných témat samozřejmě není vyčerpávající. Zejména v úvahách o distributivní spravedlnosti zůstává spíše na povrchu, neboť na tyto otázky se zaměřím podrobněji v knize o demokracii a distribuci, na níž v současné době pracuji.

Pojem nedominance je v této knize velmi sémanticky zatížen. Pro mne osobně je přitažlivý tím, že filosofickou reflexi ukotvuje v podmínkách reálné politiky. Odráží totiž reaktivní povahu lidské přirozenosti, což pro ideály, jako je svoboda, rovnost a nestrannost, do takové míry neplatí. Političtí filosofové neberou dostatečně v úvahu fakt, že lidé vědí mnohem lépe, co jim vadí, než čemu dávají přednost, a že jednou z věcí, jimž se vzpírají nejvíc, bývá dominance, ať už reálná, nebo potenciální. Má práce bere tento rys lidské přirozenosti vážně a vychází z něj.

Koncept nedominance již v minulosti inspiroval řadu dalších autorů, byť z rozdílných důvodů. Lidé mé generace se setkávali s myšlenkou odporu proti dominanci ve vynikajících historických pracích Michela Foucaulta, jež mapují odvrácenou stranu kulturních a intelektuálních dějin Západu. Jürgen Habermas založil na vyloučení dominance svůj koncept ideální řečové situace. Iris Marion Youngová se domnívala, že John Rawls a jeho následovníci opomíjeli některé podstatné rysy nespravedlnosti, neboť jejich pojetí spravedlnosti se soustřeďuje daleko více na distribuci společenských statků než na zabraňování dominanci. Michael Walzer rozlišuje mezi neproblematickými a škodlivými nerovnostmi podle toho, zda usnadňují dominanci. Quentina Skinnera a Philipa Pettita přivádí k otázce nedominance jejich zájem o republikanismus. Skinner se na nedominanci zaměřuje ve snaze pojmut myšlenku negativní svobody zajímavěji než Hobbes a jeho následovníci, Pettit zase s pomocí pojmu nedominance vytváří vlastní pojetí svobody, z něž vychází jeho republikánská politická teorie.

Proč nedominance vytváří lepší normativní základ pro úvahy o politice než jiné ideály a jak se mé pojetí nedominance liší od pojetí výše zmíněných teoretiků, jsem již vysvětlil jinde. Nejrůznější debaty na tato témata zde tedy již nereprodukuji, částečně, byť ne výhradně, i proto, aby kvůli nim zbytečně nepadlo pár pěkných stromů. Má kniha pojednává především o politickém jednání a institucích v současném světě. Tato témata nelze oddělit od historických a filosofických úvah, nicméně i postgraduálním studentům na univerzitě připomínáme, že jakkoli všechno souvisí se vším, je při psaní důležité mít v každém okamžiku jedno jasné vymeze-

né téma. Dle této zásady se zde tedy zaměřuji na své vlastní úvahy o politice a institucích. Na myšlenky jiných teoretiků odkazuji pouze tehdy, jsou-li naše názorové rozdíly relevantní pro mou vlastní politickou argumentaci nebo pokud je takový kontext nezbytný k tomu, aby mohla být tato kniha čtena jako samostatné dílo, byť je součástí rozsáhlejší teoretické diskuse. Někteří čtenáři by se za mnou možná tak jako Alenka ochotně pustili až do filosofických králičích nor, v nichž by ovšem čtenáři jiní nadobro ztratili půdu pod nohama. Prvně jmenované proto odkazuji na další zdroje, jež zde uvádím.¹

Měl bych také říci pár slov o Brianu Barrym, jemuž tuto knihu věnuji. Zrodila se totiž z vystoupení, jímž jsem v květnu roku 2010 zahajoval na London School of Economics cyklus výročních přednášek připomínajících Barryho památku. Navíc jsem dosud nikde pořádně nezrekapituloval, za co všechno Brianovi vděčím. Jonathan Wolff v knize *Mind* v roce 1992 prohlásil, že politická teorie je „to, co dělá Brian Barry“. To mě okamžitě zaujalo – a stejně tak Wolffovo další tvrzení, totiž že pro Barryho metodu je příznačné „ignorování tradičních hranic vědních oborů“ a že má „bezkonkurenční znalosti o obrovském množství politických témat, od konkrétního studia řešení konfliktů v moderních státech až po ty nejabstraktnější otázky spravedlnosti a teorie sociální volby“.² Já sám bych k tomu ještě dodal, že Barryho práce nebyly nikdy vykonstruované. I tam, kde se při psaní pohyboval v těch nejabstraktnějších rovinách, mu vždy šlo o něco opravdu podstatného.

Barryho přístup ukazuje, jak může politická teorie v ideálním případě vypadat. Někteří akademici včetně Wolffa mu vytýkali, že vynakládá příliš mnoho času a energie na kritiku jiných autorů a relativně málo se věnuje rozvíjení teorií vlastních. Barry si byl těchto výtek vědom a do jisté míry jej mrzely. Já jsem přesvědčen, že byly pomýlené, a naléhal jsem na něj, aby si jich nevšímal. Propichování balonků udržujících

1 Ian Shapiro, *Democracy's Place* (Ithaca: Cornell University Press 1996), s. 1-16, 220-262; *Democratic Justice* (New Haven - London: Yale University Press 1999), s. 1-63; a On Non-domination, *University of Toronto Law Journal* 62 (2012), s. 293-335.

2 Jonathan Wolff, recenze na dvousvazkové dílo Briana Barryho *Essays in Political Theory*, *Mind* 101, č. 402 (duben 1992), s. 355-357.

nad vodou rádoby věrohodné teorie pokládal za důležité, pokud měl pocit, že by jinak dovolovaly přežívat nekvalitnímu společenskovědnímu bádání nebo nespravedlivým politickým pořádkům.

Budování teorií navíc nebylo Barrymu vlastní. Druhý díl jeho knihy *Treatise on Social Justice* z roku 1995, v němž se o teoretickou práci tohoto typu pokoušel nejurputněji, je také jeho nejméně úspěšným dílem.³ Měl jsem radost, když se rozhodl v tomto projektu nepokračovat a v knihách *Culture and Equality* (2001) a *Why Social Justice Matters* (2005) se vrátil k tomu, co uměl nejlépe. Barry byl nejlepším kritickým mozkiem své generace. V době, kdy byl intelektuálně na vrcholu sil, a to platilo řadu desetiletí, se mu nikdo ani zdaleka nevyrovnal. Jeho knihy *Political Argument* (1965) a *Sociologists, Economists and Democracy* (1970) zůstaly svou kvalitou nepřekonány a vyplatí se je pozorně číst i dnes, nicméně Barryho nemilosrdný kritický bystrozrak, jenž ho před půlstoletím proslavil, se projevuje i v jeho dílech posledních.

V Barryho neúctě k autoritám se odrážel jeho úžasný důvtip. Před jeho schopností pokořit a usadit nebylo úniku a potměšilý humor, v němž se vyžíval, býval někdy i dost brutální. Barry ale nebyl zlomyslný ani cynický. Vždy vystupoval jen proti osobnostem svého vlastního kalibru a k mladší generaci politických teoretiků, k níž jsem patřil i já, se choval neobyčejně vstřícně. Když někomu dal přes nos, většinou to bylo z přesvědčení, že „politická teorie může být daleko snadnější, než si lidé myslí, pokud se člověk vyjadřuje jasně, odpustí si ideologické sekernictví a nesnaží se o samoúčelné novátorství či paradoxnost“. V mnohém jsme spolu souhlasili, a v mnohém také ne, což ovšem Brianovi nevadilo, protože nikdy nebyl víc ve svém živlu, než když si mohl s někým pořádně zapolemizovat. Byl mi nenahraditelným přítelem a stýská se mi po něm. Tato kniha by byla lepší, kdyby tu ještě byl a mohl mi ji zkritizovat.

Pomohli mi s ní ovšem jiní, a to výrazně. Kromě kolegů z London School of Economics, kde jsem představil několik

3 Hlavní body, v nichž se s Barrym rozcházíme, uvádím ve svém článku *Against Impartiality*, *Journal of Politics* 78, č. 2 (duben 2016).

kapitol na seminářích politické teorie a komparativní politologie, jsem předložil pracovní verze jejích částí nejrozličnějším skupinám na University College London, Oxfordské univerzitě, Sciences Po, Pensylvánské univerzitě, Texas A&M University, Griffithově univerzitě, Melbournské, Torontské, Brownově a Kolumbijské univerzitě, City University of New York, vídeňském IHS, Institutu Juana Marche v Madridu a Oselské univerzitě. Vedle toho jsem tyto pracovní verze představil na výročních schůzích American Political Science Association v roce 2012, 2013 a 2015. Většina rukopisu prošla kritikou na seminářích politické teorie a mezinárodních vztahů na Yaleově univerzitě a na Konferenci pro studium politického myšlení, kterou Yaleova univerzita pořádá. Bylo by nemožné uvést zde všechny kolegy, kteří mi při těchto příležitostech přispěli cennými připomínkami a návrhy. Oni sami o svém podílu dobře vědí a já jsem jim vděčný. Bylo by ale trestuhodným opomenutím nezmínit jmenovitě Bruce Ackermana, Johna Kanea, Davida Mayhewa, Douga Raehe a Rogerse Smitha, kteří podrobně četli většinu rukopisu a svými konstruktivními připomínkami mě zachránili přede mnou samým v tolika různých oblastech, že se z toho skoro červenám, a také Frances Rosenbluthovou, s níž jsem donekonečna probíral veškeré argumenty během našeho ranního běhání se psy.

Lidé se mě někdy ptají, proč jsem nikdy neodešel z Yaleu, kde v té či oné roli působím již od sedmdesátých let. V seznamu důvodů, které při takových příležitostech uvádím, jsou na jednom z předních míst naši studenti, a to jak pregraduální, tak postgraduální. Několik pozoruhodných osobností z řad mých studentů má zásluhu i na této knize. Některé z hlavních zde předkládaných argumentů jsem formuloval na jaře a na podzim roku 2011 během semináře Nedominance jako politický ideál, na němž byla úroveň diskusí mimořádně vysoká. Kromě toho jsem mohl těžit z práce několika úžasně schopných pomocných vědeckých pracovníků – Ezry Husneyho, Adiry Levineové, Genga Ngarmboonananta, Korinayo Thompsona a Rachel Silbermanové. Jejich přínos tomuto projektu lze jen stěží docenit.

Na závěr bych rád poděkoval Yaleově univerzitě za financování mého výzkumu, své agentce Wendy Strothmanové za její vždy případné rady, dále dvěma anonymním recenzentům

z nakladatelství Harvard University Press a také Ianu Malcolmovi, jenž představuje vzorový exemplář onoho dnes již vymírajícího druhu redaktorů z univerzitních nakladatelství, totiž redaktora, který skutečně čte a rediguje rukopisy. Všem výše jmenovaným jsem za jejich pomoc vděčný. Za případné zbylé chyby samozřejmě zodpovídám sám.

Argumentace, kterou rozvíjím v této knize, vychází částečně z témat rozebíraných v mých dřívějších člancích: v článku *On Non-domination*, uveřejněném v časopise *University of Toronto Law Journal*, v kapitole *Democracy and Inequality*, kterou jsem napsal do druhého vydání knihy Roberta Dahla *On Democracy*, v eseji *Cosmopolitanism and Containment*, který vyšel v souboru mých esejů *Skutečný svět demokratické teorie* (Praha: Karolinum, 2012) a v článku *Against Impartiality* publikovaném v časopise *Journal of Politics* 78, č. 2 (duben 2016). Děkuji vydavatelům zmíněných knih a časopisů za možnost u nich publikovat, díky níž jsem si vytvořil odrazový můstek k této knize.

Znovu však tvrdím, že je nezvratná pravda, a dokládají to celé dějiny, že lidé mohou osudu napomáhat, ale nedokážou mu vzdorovat. Mohou jeho nitky spřádát, ne je však zpřetrhat. Nikdy však nesmějí své snažení vzdát. Jelikož neznají záměry Štěstěny a ta chodí po křivolakých a neznámých stezkách, musejí si vždy zachovat naději a v žádném postavení, v žádné nouzi a trampotách se nepoddát.

Niccolò Machiavelli: *Rozpravy (Vlády a státy)*

[překlad Z. Š.]

KAPITOLA PRVNÍ

ADAPTACÍ

PROTI DOMINANCI

Lidé žijí v proudu neustálých změn. Po tisíciletí se přizpůsobujeme prostředí a toto prostředí se také mění, částečně i v důsledku naší činnosti. V některých ohledech jsme zranitelnější než mnohé jiné živočišné druhy, v jiných zase odolnější. Krokodýli přetrvali na planetě v téměř nezměněné podobě stovky milionů let a přežili bezpočet katastrof. Homo sapiens se objevil v Africe zhruba před dvěma sty tisíci lety a plné behaviorální zralosti dosáhl teprve před padesáti tisíci lety, což je z krokodýlího hlediska pouhopouhý okamžik. Pro takového krokodýla jsme zatím takřka neprověřená evoluční novinka. Přesto mohou lidé krokodýly během pár generací vyhubit, pokud zničí jejich přirozené životní prostředí. Vlastně to můžeme udělat i neúmyslně, nebudeme-li přírodu aktivně chránit. Švábi jsou na světě přinejmenším tak dlouho jako krokodýli, ale zašlapat jsme je zatím nedokázali (i když snaha byla a je). Co se odolnosti týče, švábi prostě nemají konkurenci.

I kdybychom ale vyhubili krokodýly i šváby, nevyplývalo by z toho, že máme lepší potenciál k přežití. Když uvážíme, jak citliví jsme my lidé i na poměrně malé změny prostředí a jak

sebedestruktivně se dokážeme chovat, jen velký optimista by sázel na to, že můžeme v plus minus stejné podobě, jakou máme dnes, přežít dvě stě milionů let. K našemu vyhubení by stačil velký meteorit nebo nějaká srovnatelná pohroma. Případně se můžeme zlikvidovat sami – nepřivedíme-li si zkázu nějakou monumentální apokalypsou, kterou sami rozpoutáme, může přijít jako vedlejší produkt činností, jež nejsme schopni včas omezit. Možná se ukáže, že jsme zhoubnými mutacemi přírody.

Možná ale také ne. A svůj osud máme do jisté míry v rukou sami, čímž se od krokodýlů a švábů lišíme. Jejich přežití závisí zcela na tom, zda jim v průběhu změn, které se vymykají jejich chápání i kontrole, budou jejich slepé instinkty i nadále napovídat správně. My můžeme o své situaci přemýšlet, alespoň do jisté míry jí porozumět a pak si představovat a zvažovat, jakými způsoby bychom snad mohli svůj osud zlepšit. Na naše společenské, hospodářské i politické instituce dopadá stín dosud nevyzkoušených možností, jejichž přitažlivost i přesné obrysy vnímáme pokaždé trochu jinak.

Na tom, nakolik jsou tyto alternativy reálné a nakolik (pokud vůbec) je naší povinností s nimi experimentovat, se lidé odjakživa jen obtížně shodují, už jen proto, že naše životní situace se navzájem tolik liší. Nikdo ještě nevymyslel takový systém uspořádání lidských vztahů, který by fungoval ku vzájemnému prospěchu všech, a i v situacích, kdy vzájemnou spoluprací všichni získávají, lze získaný prospěch rozdělit mnoha různými způsoby. Nikdy na tom proto nejsou všichni stejně. Lidé se často snaží vytvořit takové podmínky, ve kterých se jim, skupinám, s nimiž se ztotožňují, nebo vůbec všem povede lépe. Žádný takový recept na zlepšení ovšem zatím nezískal podporu všech.

Po změně často volají ti znevýhodnění – ne ale vždy. Tlak na změnu stávajících pořádků může být motivován i hrabivostí či touhou po slávě nebo může vycházet od lidí silně nábožensky či ideově angažovaných. Lidé odhodlaní dosáhnout změn mohou svět radikálně přetvořit, ať už uspějí, či ne. Přemýšlíme-li o alternativách k tomu, co fungovalo doposud, nemusí nám také vždy jít o zlepšení. Někdy nás k takovému uvažování vedou ztráty, s nimiž je třeba se vyrovnat a kolektivně je nést, nejčastěji v důsledku hospodářských krizí, ekologických pohrom či válečných porážek.

Ti, jimž status quo vyhovuje, se obvykle snahám o jeho změnu brání a někdy sahají i k násilí. Potlačit veškerou opozici se ale téměř nikdy nepodaří – ať už ti, kdo o to usilují, zdůvodňují svůj nárok na moc božským právem vládců, rodovým nástupnictvím, vůlí lidu či ještě jinak. Dokonce i nejproslulejší obhájce absolutní moci Thomas Hobbes uznával, že žádný politický systém založený výhradně na represích a strachu nemůže dlouhodobě přežít. Jeho představitelé vždy musí přinejmenším budit dojem, že vládou legitimně, to jest v zájmu svých poddaných.⁴

Převládající politické pořádky jsou vždy více či méně vzdálené oné lepší alternativě, jež by je mohla nahradit. Jak významnou roli tato vzdálenost nakonec bude hrát, závisí na tom, jak velká část populace je se stávajícím stavem nespokojená a věří, že nějaká konkrétní alternativa by byla lepší, jak silná v lidech tato víra je a nakolik jsou při všech rizicích ochotni a dostatečně vybaveni k tomu, aby se pokusili status quo onou alternativou nahradit. Hovoří-li se v preambuli Ústavy USA o snaze vytvořit „dokonalejší jednotu“ (či „dokonalejší unii“), odráží se v tom poznání jejích tvůrců, že každý politický systém může správně fungovat, a snad i vůbec dlouhodobě přežít, jedině tehdy, pokud se onu vzdálenost mezi skutečným a žádoucím daří zmenšovat, nebo alespoň udržovat v rozumných mezích.

Ti, kdo mají ambice tuto vzdálenost překlenout, narážejí na skutečnost, že naše ambice často (a snad i příznačně) přesahují naše možnosti. Vědy o člověku nám zatím nabízejí jen velmi nedostatečné poznání kauzálních vztahů, takže i když kolem sebe vidíme nespokojenost, snadno můžeme její příčiny interpretovat nesprávně. Kritikové navíc u dosud ne-

4 Hobbes byl pevně přesvědčen, že suverénovo právo vládnout „nelze udržovat žádným politickým zákonem ani strachem ze zákonných trestů“. Thomas Hobbes, *Leviathan* (Praha: OIKOYMENH, 2009), s. 232. Ve svých dějinách anglické občanské války Hobbes tento názor rozvádí slovy, že „moc mocných nemá jiného základu než v názorech a přesvědčeních lidí“. Thomas Hobbes, *Behemoth or the Long Parliament* (Chicago: University of Chicago Press, 1990), s. 16. Další rozbor tohoto tématu skýtá David Dyzenhaus, *Hobbes's Constitutional Theory*, in Thomas Hobbes, *Leviathan* (New Haven: Yale University Press, 2010), s. 453–480.

vyzkoušených možností často podceňují jejich nevýhody a nedokonalé stávající uspořádání srovnávají s idealizovanou podobou nabízených alternativ. A i v případech, kdy jsme si cíle předem dobře promysleli a jsou v zásadě reálné, nám někdy chybí vhodné prostředky k jejich dosažení. Velká část takzvané politické filosofie připomíná onen vtip o poutníkovi v severoirském Donegalu, který přijde k místnímu farmáři a ptá se, kudy do Dublinu. Odpověď zní: „Tam já bych teda šel vodjinad, synku.“ Lidé, kteří pevně věří, že změny jsou žádoucí, často přeceňují svou schopnost je uskutečnit. Jsou-li to političtí filosofové, odsuzují se tím k bezvýznamnosti. Jsou-li to energičtí političtí činitelé, mohou nadělat spoustu škody.

Zbrklá změna je možná nebezpečná, ale bezmyšlenkovitý odpor vůči ní nedává o moc větší smysl. Edmund Burke byl přesvědčen, že k rozhodování, zda přestat dělat věci postaru, je zapotřebí „nekonečné obezřetnosti“.⁵ Kdybychom jeho varování měli brát doslova, bránilo by nám to vidět skutečné příležitosti ke zlepšení a špatné instituce by zbytečně přežívaly dál. Postupy a zvyklosti, které dříve fungovaly, mohou přitom se změnou okolností své opodstatnění ztratit. Britská liberální strana na začátku dvacátých let dvacátého století prakticky spáchala sebevraždu, protože H. H. Asquith špatně odhadl rostoucí dynamiku politického hnutí dělnických vrstev, a namísto aby se přizpůsobil nové realitě, přenechal roli hlavního protivníka konzervativců Labouristické straně Ramsayho MacDonalda. Vůdce Afrikánců P. W. Botha si naopak v roce 1979 za nejtuzšího apartheidu uvědomoval, že jeho národu nezbyvá než „přizpůsobit se, nebo zemřít“ – jakkoli mnozí jeho krajané to tehdy nechtěli slyšet.⁶ Bothův nástupce F. W. de Klerk je nicméně přesvědčil, aby tento imperativ přijali a otevřeli se změnám, jichž se děsili. Afrikánská Národní strana sice kvůli tomu zanikla, nicméně rozhodnutí to bylo moudré, protože v sázce bylo víc než existence jedné politické strany. Díky tomuto rozhodnutí byla zažehnána občanská válka a Af-

5 Edmund Burke, *Úvahy o revoluci ve Francii* (Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997), s. 71.

6 Nekrolog Pietera Willema Bothy (1916–2006), South African History online, <http://www.sahistory.org.za/pages/people/bios/botha-pw.htm>.

rikánci získali v novém demokratickém uspořádání své pevné místo.⁷

Na tomto jihoafrickém příkladu je dobře vidět, jak dalekosáhlé důsledky může mít rozhodování o tom, zda je změna opravdu nezbytná. Během posledních dvou století vzrostla světová populace z necelé miliardy na více než šestinásobek tohoto čísla a do poloviny století našeho se pravděpodobně přiblíží deseti miliardám.⁸ Státy, jejichž obyvatelstvo čítá stovky milionů, nebo dokonce miliardy lidí, musejí nově řešit, jak zajistit politickou odpovědnost vlády občanům. Překotná industrializace změnila naši planetu a její atmosféru, a to možná již nevratně. Výsledkem jsou nadnárodní ekologické hrozby, jaké si ještě před několika desetiletími nikdo nepředstavoval. Šíření zbraní hromadného ničení vytváří bezpečnostní dilemata, která s koncem studené války nabyla nové podoby, a podobné bezpečnostní problémy plodí i namnoze nečekaný vzestup etnický, národnostně a nábožensky motivovaných politických hnutí v nejrůznějších koutech světa.⁹ Politické instituce novověkého Západu se sice v minulosti mnohokrát osvědčily, ovšem zda jsou schopny se vyrovnat se současnými a budoucími výzvami, je sporné. Navrhovat reálné alternativy a motivovat lidi k tomu, aby o ně usilovali, je možná úkol nad naše síly. Můžeme cítit povinnost se o to pokusit, nicméně naše mentální schopnosti i světy, které jsme s to si představit, mají své limity a s tím nic nenaděláme.¹⁰ Imperativ, který velí

7 Ian Shapiro, *Skutečný svět demokratické teorie* (Praha: Karolinum, 2012), kap. 3.

8 *Concise Report on the World Population Situation in 2014*, UN Department of Economic and Social Relations (United Nations, 2014), s. 5, <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/trends/Concise%20Report%20on%20the%20World%20Population%20Situation%202014/en.pdf>.

9 Během velké části dvacátého století převládal v akademické sféře názor, že politický význam těchto identit bude postupně slábnout. Viz Seymour Martin Lipset, *Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy*, *American Political Science Review* 53, č. 1 (1959), s. 69-105; David E. Apter, *The Politics of Modernization* (Chicago: University of Chicago Press, 1967); a také Seyla Benhabib, Ian Shapiro a Danilo Petranović (ed.), *Identities, Affiliations, and Allegiances* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007).

10 Viz Jerome Bruner, *Actual Minds, Possible Worlds* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1987).